

Posudek vedoucí na diplomovou práci Terezy Blšťákové na téma *Ochrana kulturních statků v případě okupace*

Diplomová práce Terezy Blšťákové shrnuje právní úpravu, prostřednictvím níž se mezinárodní společenství snaží zajistit účinnou ochranu kulturních statků v období okupace coby jedné z forem mezinárodního ozbrojeného konfliktu. Práce pokrývá všechny relevantní aspekty problematiky a je zpracována přehledně a kompetentně. Chybí v ní nicméně jasnější závěry a vytknout je možné také ne zcela pečlivé formální zpracování textu.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

V posledních měsících média pravidelně přinášejí informace o ničení významných historických památek ze strany Islámského státu. Ve světle tohoto vývoje lze jen těžko pochybovat o tom, že obecné téma ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu je – bohužel – značně aktuální. Diplomantka se zaměřuje specificky na ochranu v době okupace. Tato volba je legitimní s ohledem na to, že danému aspektu byla zatím věnována jen omezená pozornost a že institut okupace, který ve druhé polovině 20. století z praxe mezinárodního společenství do značné míry vymizel, se nám v posledních letech opět vrací (okupace Iráku ze strany USA, okupace Krymu Ruskou federací aj.). Zpracování tématu kladlo na diplomantku střední nároky. K ochraně kulturních statků za ozbrojených konfliktů je k dispozici značné množství literatury, k jejich ochraně za stavu okupace již nikoli.

2. Formální stránka práce a využití zdroje:

Po formální i jazykové stránce je diplomová práce na spíše průměrné úrovni. V práci jsou gramatické chyby, zejména v interpunkci (čárky po větách vložených). Styl je místy poněkud těžkopádný, nebrání to ale porozumění textu. Z hlediska využitých zdrojů je naopak práce spíše nadprůměrná, hlavně pokud jde o využitou sekundární literaturu. Většího využití mohla v práci doznat judikatura (rozhodnutí národních soudů, Norimberského vojenského tribunálu a Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii). Práce má odpovídající rozsah – 76 stran, z toho 66 stran vlastního textu, k němuž je připojen seznam použité literatury, abstrakty a seznam klíčových slov. Způsob citování zdrojů je vcelku standardní, byť v případě opakovaných citací měla diplomantka volit zkrácené verze odkazů.

3. Obsahová stránka práce:

Diplomová práce je rozčleněna do úvodu, sedmi kapitol a závěru. Úvod představuje téma práce a stanovuje její cíl, jímž je „*popsat existující mechanismy ochrany, identifikovat jejich přednosti a nedostatky a zaměřit se na jejich aktuální používání a dodržování*“ (str. 1). Diplomantka do úvodu řadí také tzv. výzkumnou otázku, ta ale ve skutečnosti žádnou otázkou

(natož výzkumnou) není, jde jen o parafrázi cíle práce a popis postupu, jakým diplomantka zamýšlí cíle dosáhnout. Zavádějící je rovněž úsek věnovaný metodologii – je pravda, že diplomantka v práci využívá pozitivistickou metodu (metodu právní analýzy), ta ovšem coby metoda primárně deskriptivní těžko může sloužit ke „*zhodnocení účinné právní úpravy*“ (str. 2). Ostatně diplomantka ani neuvádí, podle jakých kritérií by úpravu chtěla hodnotit.

První kapitola nabízí stručný přehled ideových východisek právní úpravy ochrany kulturních statků. Diplomantka rozlišuje, v souladu s názorem amerického právního teoretika Johna H. Merrymana, dva přístupy, a to kulturní nacionalismus a kulturní internacionalismus. V dalším textu se pak k těmto kategoriím ještě několikrát vrací, což jí pomáhá vysvětlit, proč jsou právní instrumenty koncipovány určitým způsobem a proč se vzájemně liší. Považuji toto propojení za jeden z nejzajímavějších prvků práce a lituji, že mu diplomantka nevěnovala ještě více pozornosti. Totéž platí pro rozlišení mezi absolutním a relativním přístupem k ochraně kulturních statků, které (byť bez použití této terminologie) uvádí poslední odstavec první kapitoly. Diplomantka nikde jasně neuvádí, ke kterému z těchto přístupů a na základě jakých faktorů se hlásí. K tomuto bodu by se mohla vyjádřit v průběhu ústní obhajoby.

Druhá a třetí kapitola jsou věnovány právnímu rámci ochrany kulturních statků na straně jedné a režimu okupace na straně druhé. Diplomantka se snaží o vymezení základních pojmů (kulturní statek, kulturní dědictví) a uvedení relevantních právních instrumentů. Je dobře, že přehled pramenů týkajících se ochrany kulturních statků se neomezuje na prameny mezinárodního humanitárního práva, ale zahrnuje rovněž tzv. mírové úmluvy (např. Úmluva UNESCO o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví či Úmluva UNIDROIT o ukradených nebo nezákonně vyvezených kulturních statcích). Ne zcela rozumím systematické druhé kapitoly – považovala bych za vhodné postupovat od obecných pramenů ke konkrétním (či naopak) s odlišením kategorií válečných a mírových smluv; v kapitole jsou ale prameny obou typů řazeny na přeskáčku. Kapitola třetí je pěkně zpracovaná, zvláště vítám zamýšlení nad historickými proměnami institutu okupace. Na str. 26 diplomantka nesprávně uvádí, že citovaná definice je uvedena ve společném článku 3 Ženevských úmluv – jde o společný článek 2 těchto úmluv. Navíc se nejedná o definici ozbrojeného konfliktu obecně, ale jen konfliktu mezinárodního.

Kapitola čtvrtá obě předchozí témata – ochranu kulturních statků a režim okupace – propojuje, a měla by tak tvořit jádro práce. Úplně tomu tak není, což je dáno tím, že, jak autorka explicitně uznává v závěru práce, pro ochranu kulturních statků v období okupace platí z větší části identický právní režim jako pro ochranu kulturních statků mimo toto období a zvláštních norem je spíše poskrovnu. Většinu těchto zvláštních norem obsahuje První

dodatkový protokol k Haagské úmluvě o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu z roku 1954, který práce podrobněji analyzuje. Analýzu dokresluje konkrétní příklad obsazení minaretu v iráckém městě Samarra americkými ostřelovači a útoků místních povstalců na něj. Poslední dvě kapitoly práce jsou věnovány sekundárním normám v oblasti odpovědnosti a jurisdikce. Reálně jsou kapitoly propojeny, protože v obou případech je pozornost primárně soustředěna na individuální trestní odpovědnost. Název jurisdikce v tomto ohledu není zcela přesný, neboť kapitola má širší záběr. V závěru diplomantka shrnuje obsah práce. Chybí ovšem v úvodu přislíbené zhodnocení kvality a efektivity právní úpravy. Konstatování, že režim bude fungovat jen tehdy, bude-li dostatek politické vůle, je natolik triviální, že jej lze těžko považovat za objevené zjištění učiněné během výzkumu.

4. Závěry a doporučení:

Diplomová práce Terezy Blšťákové *Ochrana kulturních statků v případě okupace* splňuje přes výše uvedené výhrady požadavky kladené na daný typ kvalifikačních prací na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Proto ji **doporučuji** k ústní obhajobě, během níž by se diplomantka měla vyjádřit, vedle dotazů uvedených v posudku, k následujícím otázkám:

- 1) Znamenal by přechod od konzervativního k transformačnímu pojetí okupace nějaké zásadní změny v režimu ochrany kulturních statků?
- 2) V čem diplomantka spatřuje výhody a nevýhody obou hlavních přístupů k ochraně kulturních statků (kulturní nacionalismus, kulturní internacionalismus)?
- 3) Jak by si diplomantka prakticky představovala ono propojení mírové a válečné úpravy ochrany kulturních statků, po němž volá v závěru práce?

V Praze dne 29. června 2015

Doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA

Vedoucí diplomové práce